

4. Петрова А.С. Корупція як соціально-правовий феномен. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2015. № 4. С. 96–102.
5. Петрова А.С. Міжнародні антикорупційні стандарти у судовій системі. Наше право. 2017. № 3. С. 165–171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2017_3_30
6. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 року № 2447-VIII. Відомості Верховної Ради України. 15.06.2018. № 24. С. 5. Ст. 212.
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 05.12.2014. № 49. С. 3186. Ст. 2056.
8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 29.07.2016. № 31. С. 7. Ст. 545.
9. Ростовська К.В., Гришина Н.В. Міжнародний досвід боротьби з корупцією в правоохоронних органах. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: «Право». 2016. Вип. 22. С. 89–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2016_22_22
10. Семенюк Я. Світовий досвід. Як працює Антикорупційний суд в інших країнах. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20180607-valyat-lis-i-kydayutsya-kaminnyam-romy-zaselyly-golosiyivskij-park/>
11. Слюсар А. Антикорупційний суд в Україні: передумови утворення та гарантії ефективності. URL: <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/02/15/7135474/>
12. Стівенсон М., Шютте С. Спеціалізовані антикорупційні суди: порівняльний аналіз. U4: антикорупційний ресурсний центр Інституту імені Крістіана Міхельсена. 2017. № 5. URL: <http://www.u4.no/assets/publications/U4Issue-2017-5-UKR.pdf>
13. Хайдарова І. Вищий антикорупційний суд України як учасник адміністративно-правових відносин. Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. 2018. № 3. С. 7–11.
14. Як спрацювали спеціалізовані антикорупційні суди в світі? Уроки для України. Антикорупційна ініціатива ЄС. 11.09.2018. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/judiciary/2018-09-11/kak-srabotali-spetsializirovannyie-antikorrupsionnyie-sudyi-v-mire-uroki-dlya-ukrainyi/20562>

ШОВКОПЛЯС О. В.,
кандидат юридичних наук, асистент
кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 342.951(477):615

ДЕЯКІ ПИТАННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ СФЕРІ

У статті розглянуто загальні питання надання адміністративних послуг в Україні у фармацевтичній сфері, а також проблемні аспекти визначення дефініцій понять досліджуваних категорій. Проаналізовано якість надання адміністративних послуг у фармацевтичній сфері.

Ключові слова: адміністративні послуги, фармацевтична послуга, фармацевтична сфера, якість адміністративних послуг, надання адміністративних послуг.

В статье изучены общие вопросы предоставления административных услуг в Украине в фармацевтической сфере. Рассмотрены проблемные аспекты определения дефиниций понятий исследуемых категорий. Проанализировано качество предоставления административных услуг в фармацевтической сфере.

Ключевые слова: административные услуги, фармацевтическая услуга, фармацевтическая сфера, качество административных услуг, предоставление административных услуг.

The article touches upon the general issues of providing administrative services in Ukraine in the pharmaceutical industry. The problematic aspects of defining the concepts of the categories studied are considered. The quality of the provision of administrative services in the pharmaceutical industry is analyzed.

Key words: administrative services, pharmaceutical service, pharmaceutical industry, quality of administrative services, provision of administrative services.

Вступ. Останнім часом в Україні все більше актуалізується питання надання адміністративних послуг. Сучасна система надання останніх у державі являє собою досить нову ланку взаємодії між громадянами та органами державної влади й органами місцевого самоврядування. З появою спрощеної можливості отримання адміністративних послуг у нашій країні було створено зручні та доступні умови для розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Оскільки сфера охорони здоров'я й фармацевтична сфера зокрема є вкрай важливою для загального стану розвитку суспільства, то й дослідження правових аспектів у цій царині завжди буде потребувати вивчення, узагальнення та аналізу.

На сьогодні досить багато вчених різних галузей права приділяли увагу у своїх працях важливим та сучасним питанням надання адміністративних послуг. Досить багато ґрунтовних наукових доробок із цих питань було висвітлено у працях таких учених, як: В. Авер'янов, О. Андрійко, Ю. Битяк, І. Голосніченко, О. Карпенко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, В. Марченко, О. Оболенський, Г. Писаренко, В. Тимошук тощо.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення основних аспектів надання адміністративних послуг в Україні у фармацевтичній сфері; дослідження понятійно-категоріального апарату даної царини; а також аналіз сучасного стану якості надання таких послуг у країні.

Результати дослідження. Адміністративні послуги в Україні охоплюють майже всі сфери життєдіяльності суспільства. Основним законодавчим актом, що врегульовує відносини, які виникають у процесі надання адміністративних послуг, є Закон України № 5203-VI «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року. У зазначеному нормативно-правовому акті законодавець закріпив основні положення, які необхідні для врегулювання питань цієї сфери. Так, у Законі визначено: сферу дії Закону; основні положення державної політики у сфері надання адміністративних послуг; основні вимоги до регулювання надання адміністративних послуг; інформацію про адміністративні послуги; вимоги щодо якості надання адміністративних послуг; положення щодо інформаційної і технологічної картки адміністративних послуг; порядок надання адміністративних послуг; строки надання адміністративних послуг; закон закріпив положення щодо оплати надання адміністративних послуг (адміністративний збір); положення щодо центрів надання адміністративних послуг; організаційне забезпечення надання адміністративних послуг; положення щодо надання супутніх послуг; фінансове та інше забезпечення надання адміністративних послуг; відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері надання адміністративних послуг тощо.

Особливо важливим питанням до прийняття зазначеного вище Закону поставало визначення саме поняття «адміністративна послуга», але у 2012 році законодавець чітко закріпив його у ст. 1 Закону України «Про адміністративні послуги» як результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону [1].

При цьому, погоджуючись із багатьма вченими, які досліджували сутність даного поняття, вважаємо необхідним зазначити, що у чинному Законі України «Про адміністративні послуги» № 5203-VI від 06.09.2012 р. (зі змінами та доповненнями) не зазначено, що саме є кінцевим результатом надання адміністративних послуг: документи, рішення, консультації тощо. Тут сама послуга визначається результатом здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг [2, с. 147].

Також необхідно зауважити, що велика кількість учених все ж таки висловлюють власну думку стосовно визначення дефініції поняття «адміністративна послуга». При цьому багато з них вважають, що дана категорія є ширшою, ніж визначено в Законі.

Наприклад, деякі вчені зазначають, що адміністративну послугу можна розглядати у двох аспектах: 1) як публічно-владну діяльність адміністративного органу, спрямовану на забезпечення (юридичне оформлення) умов для реалізації прав фізичної або юридичної особи, яка здійснюється за заявою цієї особи; 2) як результат публічно-владної діяльності адміністративного органу, спрямованої на забезпечення (юридичне оформлення) умов для реалізації суб'єктивних прав фізичної або юридичної особи, яка здійснювалась за заявою особи [3, с. 9].

В.М. Мариняк вважає, що під поняттям «адміністративні послуги» варто розуміти публічні послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень щодо ухвалення згідно з нормативно-правовими актами на звернення юридичної або фізичної особи адміністративного акта, спрямованого на реалізацію та захист її прав і законних інтересів та/або на виконання особою визначених законом обов'язків отримання дозволу (ліцензії), сертифіката, посвідчення та інших документів, реєстрації тощо [4]. Також важливим для повного розуміння та науково обґрунтованого визначення поняття «адміністративні послуги» є визначитися з основними ознаками, що притаманні цим послугам:

1) адміністративна послуга надається за заявою (зверненням) фізичної або юридичної особи;

2) надання адміністративних послуг пов'язано із забезпеченням умов для реалізації суб'єктивних прав конкретної особи;

3) адміністративні послуги надаються адміністративними органами і обов'язково через реалізацію владних повноважень. Тобто отримати конкретну адміністративну послугу можна лише у відповідному (як правило, тільки одному) адміністративному органі. Органом також буде вважатися будь-який суб'єкт (у т.ч. установа, організація, підприємство незалежно від форми власності), який на виконання закону чи в порядку делегування здійснює функції державного управління або місцевого самоврядування;

4) для отримання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам необхідно виконати певні вимоги, визначені законом (тобто має бути дотриманий встановлений порядок одержання відповідної послуги);

5) право на отримання особою конкретної адміністративної послуги та відповідне повноваження адміністративного органу має бути безпосередньо передбачено чинним законодавством;

б) результатом адміністративної послуги в процедурному значенні є адміністративний акт, що має індивідуальний характер (дозвіл, ліцензія, сертифікат та ін., рішення або дія адміністративного органу, яким задовольняється заява особи) та має конкретного адресата – одержувача адміністративної послуги, тобто особу, яка звернулася за цією послугою [4].

Виходячи з викладеного вище, поняття «адміністративної послуги», що закріплено в чинному Законі України «Про адміністративні послуги», потребує свого вдосконалення. Основною причиною вдосконалення є те, що така послуга є не зовсім результатом здійснення владних повноважень суб'єктом, а саме чітко визначеною на законодавчому рівні процедурою (тобто це є саме публічно-владна діяльність уповноважених суб'єктів). А результатом такої діяльності, тобто послуги, є адміністративний акт.

Зокрема, адміністративні послуги в Україні надаються в багатьох сферах життєдіяльності, наприклад, виділяють підприємницькі (господарські), соціальні, земельні, будівельно-комунальні, житлові адміністративні послуги, а також послуги у сферах культури, здоров'я, освіти, фармації тощо.

Зупинимося детальніше на системі надання адміністративних послуг у фармацевтичній сфері. Взагалі, «фармацевтична сфера» – це складова частина національної системи охорони здоров'я, яка являє собою діяльність господарюючих конкретних суб'єктів (фармацевтичні підприємства, наукові установи, лабораторії, аптечні мережі тощо), пов'язану з виробництвом, зберіганням та розповсюдженням лікарських засобів та виробів медичного призначення з метою належного забезпечення медико-профілактичних закладів та населення якісними й доступними лікарськими засобами задля збереження та підтримання здоров'я населення [5, с. 41].

Необхідно зазначити, що адміністративні послуги у сфері охорони здоров'я – це результат здійснення владних повноважень адміністративним органом охорони здоров'я, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації тощо) [6].

Оскільки фармацевтична сфера є складовою частиною національної системи охорони здоров'я, то можна зробити висновок, що адміністративні послуги у фармацевтичній сфері є результатом здійснення владних повноважень законодавчо уповноваженими на це суб'єктами, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою у сфері виробництва, зберігання та розповсюдження лікарських засобів та виробів медичного призначення.

Цілком поділяємо думку вчених стосовно слушного виокремлення категорії «фармацевтична послуга» з-поміж загальної категорії «адміністративна послуга». Так, Стрельченко О.Г. у своїй праці пропонує авторську дефініцію поняття «фармацевтична послуга» та визначає її як своєрідну діяльність публічної адміністрації, компетенція якої поширюється на фармакологічну сферу, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов обігу лікарських засобів фізичними, юридичними або іншими колективними особами прав, свобод і законних інтересів у даній сфері за їх заявою (видача ліцензій, сертифікатів, реєстрація тощо). Причому фармацевтична послуга є майновою послугою, оскільки має вартісну оцінку на основі договірних цін [7, с. 18]. На наш погляд, основною особливістю системи надання адміністративних послуг є саме те, що вони можуть надаватися спеціально визначеними суб'єктами. У Законі України «Про адміністративні послуги» такими суб'єктами визначено: органи виконавчої влади, інші державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державний реєстратор, суб'єкти державної реєстрації, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги [1].

Якщо говорити про суб'єктів, що надають адміністративні (фармацевтичні) послуги у досліджуваній нами сфері, то їх існує досить багато, але ми звернемо особливу увагу на Державну службу з лікарських засобів та контролю за наркотиками. Дана служба є одним із суб'єктів надання адміністративних послуг в Україні, яка під час здійснення своїх повноважень у цій сфері керується такими нормативно-правовими актами, як: Закон України «Про адміністративні послуги», Постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 р. № 118 «Про затвердження Примірного положення про центр надання адміністративних послуг», Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 р. № 57 «Про затвердження Порядку ведення Реєстру адміністративних послуг», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 №718-р «Про затвердження плану заходів щодо створення Єдиного державного порталу адміністративних послуг», Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.2013 р. № 379 «Про затвердження Типового порядку проведення конкурсу для надання супутніх послуг, пов'язаних із наданням адміністративних послуг», Постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 № 118 «Про затвердження Примірного регламенту центру надання адміністративних послуг», Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 р. № 44 «Про затвердження вимог до підготовки технологічної картки адміністративної послуги», Постанова Кабінету Міністрів України від 03.01.2013 р. № 13 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг» тощо.

Якщо говорити про порядок та процедуру надання адміністративних послуг, то відповідно до ст. 8 Закону України «Про адміністративні послуги» суб'єктом надання адміністративних послуг на кожну адміністративну послугу, яку він надає відповідно до закону, затверджуються інформаційна і технологічна картки, а в разі, якщо суб'єктом надання є посадова особа, – органом,

якому вона підпорядковується. Так, Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками вповноважена надавати такі види адміністративних послуг, і нею затверджено такі інформаційні і технологічні картки: з видачі висновку про якість ввезених лікарських засобів; із видачі висновку про відповідність медичного імунобіологічного препарату вимогам державних і міжнародних стандартів; із видачі свідоцтва про атестацію лабораторій із контролю якості та безпеки лікарських засобів; із надання підтвердження про державну реєстрацію медичних виробів; з анулювання ліцензії на право провадження господарської діяльності з виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами; з анулювання ліцензії на право провадження господарської діяльності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; із видачі ліцензії на право провадження господарської діяльності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; із видачі дозволу на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; зі звуження провадження виду господарської діяльності з виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами; зі звуження провадження господарської діяльності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; із видачі ліцензії на право провадження господарської діяльності з виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами; з переоформлення ліцензії на право провадження господарської діяльності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; із переоформлення ліцензії на право провадження господарської діяльності з виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами; з розширення провадження виду господарської діяльності з виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами; з розширення провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; із сертифікації суб'єктів господарювання, які здійснюють оптову реалізацію (дистрибуцію) лікарських засобів на відповідність вимогам належної практики дистрибуції [8].

Особливої уваги в сучасних умовах заслуговує саме якість надання таких адміністративних послуг уповноваженими суб'єктами, тому що актуальною проблемою нинішнього етапу реформування сфери адміністративних послуг залишається неналежна якість надання адміністративних послуг суб'єктам звернення. Згідно з результатами соціологічного дослідження лише 12% громадян оцінюють якість надання адміністративних послуг як добру, 33% респондентів дали задовільну оцінку, 32% – погану [9].

На підставі таких соціологічних показників ми провели аналіз якості діяльності Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками в Харківській області за 2017 рік. Так, даною службою було проведено такі заходи в досліджуваній ними сфері:

1. Здійснення державного контролю (шляхом проведення планових та позапланових перевірок) щодо виконання ліцензійних умов провадження господарської діяльності з оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Було здійснено 6 позапланових ліцензійних перевірок, із них 4 – синхронних перевірки. Надано 2 розпорядження про усунення порушень.

2. Здійснення державного контролю (шляхом проведення планових та позапланових перевірок) за дотриманням вимог законодавства щодо якості лікарських засобів. Було здійснено 23 перевірки за залученням спеціалістів Служби органами прокуратури, складено та направлено до прокуратур міста та області довідки за результатами перевірок.

3. Здійснення державного контролю за якістю ввезених в Україну лікарських засобів. Від суб'єктів господарювання, які ввозять лікарські засоби, надійшло 164 заяви на видачу висновку про якість ввезених в Україну лікарських засобів на 931 серію. За результатами проведеного державного контролю надано 897 висновків про якість ввезених в Україну лікарських засобів, із них 3 негативні. Було опрацьовано 11 заяв на видачу висновків про відповідність МІБП вимогам державних і міжнародних стандартів 15 серій МІБП. За результатами контролю якості видано 17 висновків про відповідність МІБП вимогам державних і міжнародних стандартів.

4. Проведення перевірок перед видачею ліцензій (копій ліцензій) щодо наявності матеріально-технічної бази, кваліфікованого персоналу, необхідних для провадження господарської

діяльності з виробництва лікарських засобів (в умовах аптеки), оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Здійснено 197 позапланових передліцензійних перевірок за заявами суб'єктів господарювання.

5. Проведення лабораторних досліджень якості лікарських засобів. Проаналізовано 11 серій лікарських засобів на відповідність вимогам МКЯ.

6. Організація та проведення атестації провізорів і фармацевтів. Проведено 1 засідання атестаційної комісії з атестації провізорів та фармацевтів при Державній службі з лікарських засобів та контролю за наркотиками в Харківській області. Всього проатестовано 51 фахівець, із них: 45 провізорів, 6 фармацевтів та ін. [10].

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, можна говорити про те, що діяльність Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками в Харківській області щодо порядку та процедур надання адміністративних послуг достатньою мірою врегульована чинним законодавством України. Застосування законодавства даною Державною службою здійснюється на належному рівні та має в більшості позитивну характеристику, але, враховуючи приведену вище статистику, все ж є недосконалою.

Важливо додати, що сучасна система надання адміністративних послуг в Україні у фармацевтичній сфері потребує ще більш ретельного, комплексного та ґрунтовного вивчення й дослідження вченими різних галузей права в силу того, що останнім часом у цій царині в нашій країні відбуваються кардинальні зміни та перетворення. Також особливої уваги з боку наукової спільноти потребують теоретичні питання надання адміністративних (фармацевтичних) послуг у країні, причому основні дослідження повинні бути спрямовані на вдосконалення практики надання таких послуг суб'єктам звернення.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 32. Ст. 409.
2. Ліпенцев А., Жук Ю. Адміністративні послуги в Україні: поняття та сутність. Ефективність державного управління. 2015. № 42. С. 140–148.
3. Тимошук В. Адміністративні послуги: посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ: ТОВ «Софія-А», 2012. 104 с.
4. Мариняк В.М. Адміністративна послуга та її співвідношення з суміжними поняттями. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2131/vnulpurn201582412.pdf> (дата звернення: 15.01.2019).
5. Алексєєв О.Г. Аналіз співвідношення термінів «фармацевтична галузь» та «фармацевтична сфера» як об'єктів адміністративно-правової охорони. Наука і практика. 2010. № 8(119). С. 39–42.
6. Адміністративні послуги в сфері охорони здоров'я. URL: https://pidruchniki.com/1975031948315/pravo/administrativni_poslugi_sferi_ohoroni_zdorovya (дата звернення: 15.01.2019).
7. Стрельченко О.Г. Імплементация категории «фармацевтична послуга» у систему надання адміністративних послуг в Україні. Web of Scholar. 2018. № 3(21), Vol. 3. С. 15–19.
8. Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками. URL: <http://dls.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2019).
9. Жук Ю.М. Надання адміністративних послуг населенню: орієнтація на якість. Theory and Practice of Public Administration: електрон. наук. фахове вид. 2017. Вип. 1 (56). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-1/doc/3/03.pdf> (дата звернення: 16.01.2019).
10. Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Харківській області. URL: <http://dls.gov.ua/>

